

Täysistunto

Tiistai 24.5.2022 klo 14.00—16.25

9. Lakialoite laiksi rikoslain 12 luvun muuttamisesta

Lakialoite LA 26/2022 vp Suldaan Said Ahmed vas ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 10. asiasta. — Keskustelu, edustaja Said Ahmed.

Keskustelu

15.34 Suldaan Said Ahmed vas (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomeen kohdistuvan hybrdivaikuttamisen uhka on kasvanut geopoliittisen tilanteen kiristymisen sekä Venäjän aggressiivisen hyökkäyssodan vuoksi. Hybrdivaikuttamisen valikoima leviää ja monimuotoistuu nopeasti. Turvallisuusuhkiin on nyt varauduttava ennakoivasti ja tehokkaasti.

Arvoisa puhemies! Yhteiskuntien turvallisuutta, vakautta ja sisäistä koheesiota voi horjuttaa monin eri tavoin. Hybrdivaikuttamisessa valtiollinen tai muu ulkoinen toimija pyrkii edistämään omia tavoitteitaan vaikuttamalla suunnitelmallisesti ja eri keinoja käyttäen kohteen haavoittuvuuksiin. Keinovalikoima on laaja. Informaatio- ja hybrdivaikuttamisen lisäksi siihen voi kuulua muun muassa poliittisia tai taloudellisia keinoja. Valtiotoimijat käyttävät usein hybrdivaikuttamisessa kolmansia toimijoita. Disinformaation levittämällä pyritään harhauttamaan, muovaamaan keskusteluilmapiiriä, vaikuttamaan mielipiteisiin tai esimerkiksi horjuttamaan jonkin toimijan luotettavuutta.

Arvoisa puhemies! Tarvitsemme nyt vahvemman lainsuojan sellaisia informatiovaikuttamisyrityksiä vastaan, joissa ilmeisen perättömillä tai harhaanjohtavilla tiedoilla pyritään vaikuttamaan kotimaiseen päätöksentekoon. Kriisien aikana informatiovaikuttaminen lisääntyy, ja suojelupoliisi pitää Venäjän laaja-alaista vaikuttamista keskeisenä kansallisen turvallisuuden uhkana. Maamme vahvuuksiin kuuluu avoin ja moniääninen yhteiskunta, ja niin ikään perustuslaissamme sekä kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa turvattu sananvapaus on demokratiamme kulmakivi. Mediakentän sirpaloitumisen ja verkossa olevien uudenlaisten alustojen tarjoama mahdollisuus levittää uskottavana pidettyä mutta harhaanjohtavaa tai väärennettyä tietoa on uudenlainen uhka.

Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä lakialoitteessa esitetään, että rikoslain maanpetosrikkoksia koskevaan 12 lukuun lisätään uusi 9 a §. Pykälässä säädettäisiin rangaistavaksi informatiovaikuttaminen vieraan valtion hyväksi. Tällainen toiminta on kriminalisoitu jo

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2022 vp

esimerkiksi Tanskassa. Keskeistä lakiuudistuksessa on turvata se, että avointa keskustelua voidaan käydä ilman pelkoa, sekä varmistaa, että ulkopuoliset eivät pääse vastaisuudessaan vaikuttamaan Suomen ratkaisuihin. Sananvapauden suoja, vapaa tiedonvälitys ja julkinen keskustelu ovat demokraattisen päätöksentekomenettelyn ja kansanvallan olennaisia osia. Siksi niitä on suojattava tehokkaimmin ulkoisilta vaikuttamisyrityksiltä.

Arvoisa puhemies! Hybridi- ja informaatiovaikuttamisen lisäksi suojelupoliisin tietojen mukaan Suomeen kohdistuu jatkuvaa ja laaja-alaista vieraiden valtioiden tiedustelua. Suomeen kohdistuva tiedustelu on hyvin resursoitua ja luonteeltaan pitkäkestoista. Epädemokraattisissa valtioissa, kuten Venäjällä, tiedustelupalvelulla on hyvin merkittävä rooli muihin valtioihin vaikuttamisessa. Tiedustelun tehtävänä on hankkia tietoa Suomen politiikasta, taloudesta, maanpuolustuksesta ja tieteellis-teknisen tutkimuksen tuloksista. Tiedonhankinnan lisäksi osa vihamielisistä ja ulkopuolisista toimijoista pyrkii vaikuttamaan suomalaisen poliittiseen päätöksentekoon ja kansalaismielipiteeseen. Tiedustelu ja vaikuttaminen kohdistuvat myös järjestöjen, yritysten, yliopistojen ja tutkimuslaitosten tietoon ja toimintaan. Suomessa suojelupoliisin mukaan maan kokoon suhteutettuna on varsin suuri määrä ulkomaisten tiedustelupalveluiden henkilöstöä. Jatkovaa Suomen kansallista turvallisuutta uhkaavaa tiedustelua tekevät edelleen lähinnä Venäjän ja Kiinan tiedusteluorganisaatiot.

Arvoisa puhemies! Vieraiden valtioiden tiedustelun tavoitteena ovat Suomen politiikan eri osa-alueiden ennakoiminen sekä poliittiseen päätöksentekoon vaikuttaminen. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi tiedustelupalvelut hyödyntävät laaja-alaisesti tiedonhankinnan eri keinoja ja menetelmiä. Keinoina voi olla avointen lähteiden seuranta, tietoverkkoihin murtautuminen tai mitä tahansa tältä väliltä. Kuitenkin edelleen yhtenä keskeisenä keinona on pyrkiä löytämään ja hankkimaan sellaisia henkilötietolähteitä, jotka voivat toimittaa tietoja, jotka eivät muutoin olisi saatavilla. Lisäksi vieraiden valtioiden tiedusteluorganisaatiot pyrkivät hankkimaan avustajikseen henkilöitä, joiden avulla yritetään vaikuttaa suoraan tai välillisesti poliittiseen päätöksentekoon ja yleiseen mielipiteeseen.

Arvoisa puhemies! Tekemässäni lakialoitteessa esitetään rikoslain maanpetosrikoksia koskevaan 12 lukuun uutta 6 a §:ää. Pykälässä säädettäisiin rangaistavaksi ulkomaisen tiedustelupalvelun avustaminen. Tällaiseen tekoon syyllistyisi se, joka vierasta valtiota hyödyttääkseen tai Suomea vahingoittaakseen luovuttaa ulkomaiselle tiedustelupalvelulle sen toimintaansa varten tarvitsemia tiloja, välineitä tai tietoja.

Kirstynyt turvallisuuspoliittinen tilanne ja suurvaltasuhteiden jännitteet todennäköisesti voimistavat myös Suomeen kohdistuvaa tiedustelua. Siksi tarvitsemme nyt ennakoivaa ja tehokkaampaa lainsäädäntöä, jolla turvataan paremmin valtion itsenäisyys, ulkoinen turvallisuus ja kansainvälinen asema.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkelä.

15.41 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Otan lyhyesti kantaa molempiin näistä lakialoitteista samassa puheenvuorossa. Näkemykseni on se, että tämä lakialoite 26 näiltä valtiopäiviltä on käytännössä mahdoton toteuttaa, kun taas lakialoite 27 näiltä valtiopäiviltä on kenties kehityskelpoinen ja selvittämisen arvoinen.

Miksi näin? Tämä hybridivaikuttaminen, informaatiovaikuttaminen vieraan valtion hyväksi: Lakitekstiä katsottaessa tulee kiusallisella tavalla mieleen Venäjällä voimaan astunut lainsäädäntö. Sielläkin asetetaan rangaistavaksi maan puolustusvoimista virheellisen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2022 vp

tiedon esittäminen, ja jopa vastaavia sanamuotoja ilmenee siellä erotuksena se, että täällä Suomessa voitaisiin tuomita ainoastaan neljäksi vuodeksi vankeuteen, kun Venäjällä voitaisiinkin tuomita 15 vuodeksi vankeuteen melko lailla samanlaisin kriteerein. Toki niiden kriteereiden soveltaminen varmaankin Suomessa, oikeusjärjestelmässä, toimisi varmaankin toisella tavalla kuin Venäjän ehkä enemmän ”oikeusjärjestelmässä”, mutta laki olisi kuitenkin tekstiltään hyvin paljon samanlainen.

Ei voida sanoa, että tämä täyttäisi mitään perustuslain vaatimuksia tai lainsäädäntöjärjestyksen vaatimuksia tarkkarajaisuudesta ja siitä, että olisi oikeusvarmuus, mitä voi tehdä, mikä olisi laillista, niin että voisi tietää sen ennalta tehdessään. Tässä ujutettaisiin normaaliajan lainsäädäntöön sellaisia asioita, joita normaalisti on poikkeusajan lainsäädännössä, eli nämä maanpetosrikokset yleisesti ottaen tulevat voimaan vasta poikkeusoloissa. Tämän tiedon, mitä pitäisi levittää, olisi erityisesti oltava valheellista, mutta eikö suurempi ongelma olisi se, jos levitetään totuudenmukaista tietoa? Sillähän sitä kansallista turvallisuutta ehkä enemmänkin vaarannetaan, jos julkisuuteen leviää totuudenmukaista tietoa, joka vaarantaa kansallisen turvallisuuden, eli esimerkiksi joitain kriittisiä sijainteja tai vastaavia turvallisuusluokiteltuja tietoja.

Eli en usko tähän lakialoitteeseen.

Mutta tämä 27 eli tämä ulkomaisen tiedustelutoiminnan avustamisen kriminalisointi: olisi ehkä syytä selvittää, missä määrin tässä on lisäarvoa nykyiseen vakoilulainsäädäntöön verrattuna eli onko siellä joitain sellaisia aukkoja, joita kenties tällä lakialoitteella tai sen sisältämillä ajatuksilla voitaisiin paikata.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Satonen.

15.44 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Tästä on hyvä jatkaa. Ajattelen aika lailla samalla tavalla asiasta kuin edellinen puhuja, että tässä varmaan tarkoitus on ollut hyvä molemmissa lakialoitteissa, mutta tätä ensimmäistä lienee kyllä käytännössä aika lailla vaikeaa käytäntöön soveltaa.

Toisen osalta on varmaan ainakin niin, että on syytä selvittää, onko siellä tosiaan sellaisia aukkoja tai voisiko tämä parantaa tätä tilannetta. Tässä kuitenkin sillä tavalla ollaan ihan oikealla asialla, että kyllähän tämä tilanne on merkittävästi muuttunut — turvallisuuspoliittinen tilanne on muuttunut — ja varmaan myöskin aktiivinen vakoilu on lisääntynyt ja haetaan entistä enemmän myös tällaisia avustavia ihmisiä siihen, joten tarve on myös sitä puolta kontrolloida. Ja sitten kyllä tällainen kaikenlainen disinformaatiovaikuttaminen on myöskin lisääntynyt huomattavasti. Tosin itse uskon kyllä enemmän siihen, että laadukkaalla tiedonvälityksellä ja kansalaisten sivistystasolla, koulutustasolla ja terveellä lähdekriittisyydellä pystytään parhaiten vaikuttamaan siihen tilanteeseen.

Mutta tosiaan tämän aloitteen 27 osalta varmaan on syytä selvittää, onko se jollakin tavalla jalostettuna ihan viisasta lisätä lainsäädäntöön.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

15.46 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Näissä tavoite on varmasti ollut hyvä, mutta jollakin lailla vähän yhdyn tuohon edustaja Mäkelän puheeseen. Minä en ole tarkkaan näihin lakiehdotuksiin tutustunut, mutta kuunnellessani tuota edustaja Said Ahmedin puhetta siinä kuitenkin — poimin täältä pieniä tekstejä — haluttaisiin vaikuttaa poliittisen päätök-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2022 vp

senteon vaikuttamiseen ja mainittiin sanat ”vieraan valtion hyväksi” ja ”jonkun toisen maan hyväksi”. Eli varmaan on aika hankala vetää sitten sitä tasoa, että mikä se on, kun annetaan disinformaatiota jostakin toisesta maasta, ja millä tasolla pyritään vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon. Lähinnä nyt tulee mieleen semmoista, että esimerkiksi täälläkin salissa on joku saattanut esittää disinformaatiota Israelia kohtaan ja sitten korostanut palestiinalaisten asemaa, niin varmaan on vaikea tällaisista lakia säätää, kun ei oikein tiedä, millä tasolla tämä menee ja kuinka vakavia niiden puheiden pitää olla, että se olisi sitten tuomittavaa. Eli en kyllä pysty kannattamaan näistä kumpaakaan. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.